

La Misericòrdia en la Sagrada Escripura

En aquest article de la sèrie sobre la misericòrdia s'analitzen les Escripures, paraula de Déu en què es revela la misericòrdia del Senyor.

11/12/2017

Entre els diàlegs de Déu amb Moisès que recull el llibre de l'Èxode hi ha una escena envoltada de misteri en la qual aquest demana al Senyor que li mostri el rostre. «Em podràs veure d'esquena», respon el Senyor, «però la meva cara, ningú no la pot

veure» (*Ex* 33,23). Arribada la plenitud dels temps, Felip fa aquesta mateixa petició a Jesús, en una d'aquestes converses plenes de confiança que els apòstols tenien amb el Mestre: «Senyor, mostra'ns el Pare» (*Jn*14,8). I la resposta del Déu encarnat no es fa esperar: «Qui m'ha vist a mi, ha vist el Pare» (*Jn* 14,9).

Jesucrist revela al Pare: quan meditem els Evangelis és possible descobrir els trets de Déu —entre els quals hi ha, de manera eminent, la seva misericòrdia— plasmats en la senzillesa de les paraules i de la vida de Jesús. La misericòrdia divina, que Déu havia mostrat al llarg de la història del poble elegit, resplendeix en el verb encarnat. En Ell, «rostre de la misericòrdia del Pare»,^[1] es realitza de ple aquella tendra pregària que el Senyor havia ensenyat a Moisès, perquè els sacerdots beneïssin els fills d'Israel: «Que el Senyor et beneeixi i et

guardi, que et faci veure la claror de la seva mirada i s'apiadi de tu, que fixi damunt teu la seva mirada i et doni la pau» (*Nm* 6,24-26). En Jesús, Déu fa brillar definitivament el seu rostre sobre nosaltres, i ens concedeix la pau que el món no pot donar.[2]

El Déu que busca i escolta

La misericòrdia de Déu es deixa entreveure des de les primeres pàgines del Gènesi. Després del seu pecat, Adam i Eva s'amaguen entre els arbres del jardí, perquè senten la seva nuesa, i ja no s'atreveixen a mirar a Déu als ulls. Però el Senyor surt de seguida a cercar-los: «si en aquell moment, amb el pecat, s'inicia el nostre exili de Déu, ja hi ha una promesa de tornada, la possibilitat de tornar a Ell. Déu pregunta de seguida: “Adam, on ets?”, el busca».[3] El Senyor els anuncia ja llavors el triomf futur sobre el llinatge de la

serp, i fins i tot els fa uns vestits amb pells com a manifestació que, malgrat el seu pecat, el seu amor cap a ells no s'ha extingit.[4] Déu tanca darrere seu la porta del paradís,[5] però obre a l'horitzó la porta de la misericòrdia: «Déu havia deixat tots els homes captius de la desobediència, per compadir-se finalment de tots» (*Rm* 11,32).

Al llibre de l'Èxode, el Senyor actua amb decisió per alliberar els israelites oprimits. Les seves paraules a Moisès des de l'esbarzer ardent es projecten, com les del Gènesi, en els segles: «He vist l'opressió del meu poble a Egipte i he sentit com clama per culpa dels seus explotadors. Conec els seus sofriments; per això he baixat a alliberar-lo del poder dels egipcis» (*Ex* 3,7-8). Quin exemple per a nosaltres, de vegades lents a escoltar i a posar per obra el que els altres necessiten de nosaltres! Déu és

un Pare bo, que veu la tribulació dels seus fills i intervé per donar-los la llibertat. Després de passar el mar Roig, al marc solemne del Sinaí, el Senyor es manifesta a Moisès com a «Déu misericordiós i compassiu, lent per a la ira és ric d'amor i de fidelitat» (Ex34,6).[6]

Un amor “visceral”

El salm 86 repeteix gairebé al peu de la lletra aquestes paraules de l'Èxode: «*Deus miserator* (rajum) *et misericors* (janún), *patiens et multae misericordiae* (jésed) *et veritatis* (émet)» (Sal 86[85],15). En la traducció de la Bíblia al llatí, sant Jeroni va optar per traduir tres conceptes hebreus amb tres termes gairebé sinònims, derivats de la paraula “misericòrdia”. Realment, aquests conceptes estan entrellaçats, però cadascun aporta uns matisos que convé detallar si volem apreciar

la realitat de la misericòrdia de Déu, que no s'esgota en una sola paraula.

L'adjectiu *rajum* (*miserator*), deriva de *réjem*, que significa “ventre, entranyes, si matern” i es fa servir a la Bíblia per parlar del naixement d'una criatura.[7] *Rajum* descriu els sentiments d'una mare per l'ésser que és literalment carn de la seva carn. «Pot oblidar-se una mare del seu infantó, pot deixar d'estimar el fill de les seves entranyes? Però, ni que alguna l'oblidés, jo mai no t'oblidaria» (Is 49,15). Déu «s'entendreu per nosaltres com una mare quan agafa el seu nadó, desitjant només estimar, protegir, ajudar, disposada a donar-ho tot, fins i tot ella mateixa. Aquesta és la imatge que suggereix aquesta paraula. Un amor, per tant, que es pot definir en el bon sentit “visceral”».[8] Un amor que pateix especialment els oblits, els menyspreus o els abandonaments

dels seus fills —«Poble meu, què t'he fet, en què t'he afligit?» (*Mi* 6,3)—, però que alhora està sempre disposat a perdonar-los i a passar per sobre d'aquesta fredor, «perquè no mantens per sempre l'enuig: tu et complaus a estimar» (*Mi* 7,18); un amor que es compadeix per la situació llastimosa en la qual es puguin trobar els fills amb el pas dels anys —«Jo tancaré la teva ferida, et curaré de les teves nafres» (*Jr* 30,17) —, i que no desisteix en el desig de recuperar-los si s'han allunyat; un amor sol·lícit per protegir els seus fills si estan sent assetjats o perseguits: «No tinguis por, Israel. Jo t'allibero dels països llunyans. Salvo els teus fills de la terra on són captius. El poble de Jacob tornarà i viurà tranquil, descansarà sense que el pertorbin» (*Jr* 46,27); una acollida cordial i emocionada, receptiva al més mínim detall d'afecte: «Veni i compreu llet i vi sense diners, sense pagar res!» (*Is* 55,1). És un amor que

ens ensenya a preocupar-nos pels altres, a patir amb els seus sofriments i a alegrar-nos amb les seves alegries; a ser realment propers als qui ens envolten, amb la nostra oració, el nostre interès, visitant els malalts... en definitiva, donant el nostre temps.

També es qualifica Déu de *janún* (*misericors*). Aquest adjectiu, que es podria traduir per “compassiu”, es deriva de la paraula *jen*, que significa “gràcia, favor”: quelcom que s’atorga per pura benevolència, que va més enllà de la justícia estricta. Expressa l’actitud de Déu que es reflecteix en un dels manaments del codi de l’Aliança: «Si et quedes com a penyora el mantell d’algú, torna-l’hi abans no es pongui el sol. És tot el que té per abrigar-se. Amb què dormiria? Si ell alçava a mi el seu clam, jo l’escoltaria, perquè soc compassiu (*janún*)» (Ex 22,25-26). Es tracta d’un mandat inspirat per la

compassió cap al pobre, que no ha pogut pagar el que en justícia hauria d'haver pagar: Déu no tolera veure'l patir, i en aquesta compassió —que Déu sap inspirar als seus— s'obre camí la veritable justícia: «El que jo vull és amor i no sacrificis, coneixement de Déu i no pas holocaustos» (Os 6,6). Qui coneix de veritat Déu sap reconèixer el germà que pateix. Quantes oportunitats de servir els altres descobrirem si demanem al Senyor aquesta mirada compassiva! L'any jubilar és una bona ocasió perquè, juntament amb d'altres, fem alguna obra de misericòrdia corporal al lloc en què ens trobem.

El Déu fidel, que sap esperar

Aquest salm diu també que el Senyor és un Déu de molta misericòrdia, *multae misericordiae* (jésed), i en aquest cas fa servir una paraula del vocabulari familiar, que es podria

traduir literalment per “pietat”. Fa referència, sobretot, a la bondat pròpia de les relacions dels pares amb els fills, d’aquests amb els seus pares, o dels esposos entre si. Per això, quan Jacob, ja molt gran, és a punt de morir, crida el seu fill Josep i li demana: «sigues pietós (*jésed*) i fidel amb mi, i no m’enterris a Egipte» (*Gn 47,29*). És a dir, demana que es porti com correspon a un fill bo i que compleixi aquest últim desig del seu pare. Dir que Déu abunda en *jésed* és el mateix que afirmar que Déu ens mira sempre com a fills: els dons i la crida de Déu són irrevocables.[9] «D’aquest Déu misericordiós es diu també que és *lent a la ira*, literalment, “llarg en la respiració”, és a dir, amb la respiració àmplia de la paciència i de la capacitat de suportar. Déu sap esperar, els seus temps no són els temps impacients dels homes; Ell és com un savi agricultor que sap esperar, deixa temps a la bona llavor

perquè creixi, malgrat la zitzània (cf. *Mt 13,24-30*)».[10]

Finalment, s'afirma que la misericòrdia del Senyor està presidida per l'abundància de veritat: *et veritatis (émet)*. En efecte, la misericòrdia no és una comèdia que dissimula les ofenses i les ferides com si no haguessin existit: les ferides no s'embenen «sense abans curar-les i medicar-les», [11] perquè s'infectarien. El Senyor «és Metge i guareix el nostre egoisme, si deixem que la seva gràcia penetri fins al fons de l'ànima». [12] Deixar que ens curi significa reconèixer-nos pecadors, ensenyar-li les ferides amb la disposició de posar els mitjans oportuns per curar-les. «Ensenya la ferida!, perquè et curin a fons, et treguin totes les possibilitats d'infecció, encara que et faci mal com si es tractés d'una operació quirúrgica». [13] I llavors, el Senyor promet que «els vostres pecats són

com l'escarlata, però podrien ser blancs com la neu» (Is 1,18).

Una relació estable i serena amb Déu i amb els altres només es pot construir sobre la veritat. La veritable felicitat —escriu sant Agustí, pensant en la nostra vida a la terra i en la que ens espera al cel— és el goig de la veritat, *gaudium de veritate*.^[14] Viure en la veritat és molt més que “saber” algunes coses. Per això el terme hebreu *émet* significa tant “veritat” com “fidelitat”: la persona sincera és fidel, i qui vol ser fidel estima la veritat. «Una “lleialtat” sense límits: vet aquí l'última paraula de la revelació de Déu a Moisès. La fidelitat de Déu no falla mai, perquè el Senyor és el guardià que, com diu el salm, no s'adorm, sinó que ens vigila contínuament per portar-nos a la vida: “Que no deixi relliscar el teu peu ni s'adormi el qui et guarda. El guardià d'Israel mai no s'adorm,

sempre vigila (...). El Senyor et guarda de tot mal, ell guarda la teva ànima; el Senyor guarda les teves entrades i sortides ara i per sempre (Sal 121,3-4.7-8)». [15]

En síntesi, a l'Antic Testament la *misericòrdia* divina és l'acollida materna i entranyable que el Senyor ofereix a qui es troba necessitat i reconeix la veritat de la seva situació —les seves debilitats, errors, pecats o infidelitats. Déu no només l'allibera d'allò que carrega sobre ell i l'opremeix, sinó que el guareix i restaura en la dignitat de fill.

El rostre de la misericòrdia del Pare

«Allò que existia des del principi, allò que hem sentit, que hem vist amb els nostres ulls, que hem contemplat, que hem tocat amb les nostres mans. Us parlem del qui és la Paraula de la vida...» (1 Jn 1,1). Amb la mateixa força amb què van ser escrites,

arriben fins a nosaltres aquestes paraules vibrants de l'apòstol que Jesús estimava. En Jesús va veure i va tocar l'amor de Déu, i podem fer-ho tots els cristians, «perquè la vostra joia sigui completa» (1 Jn1,4).

Jesucrist «és la misericòrdia divina en persona: trobar Crist significa trobar la misericòrdia de Déu».[16]

Per això, sant Josepmaria ens convidava a no cansar-nos d'assaborir «aquelles escenes commovedores en les quals el Mestre actua amb gestos divins i humans, o bé relata amb trets humans i divins la història sublim del perdó, la del seu Amor ininterromput pels seus fills».[17]

Crist és el bon samarità,[18] que no passa de llarg davant dels qui pateixen qualsevol necessitat, espiritual o material, sinó que es commou i posa remei a la desgràcia. «Déu es barreja en les nostres misèries, s'apropa a les nostres

ferides i les cura amb les seves mans; i per tenir mans es va fer home. És un treball de Jesús, personal: un home va cometre el pecat, un home ve a curar-lo».[19] Tota la vida del Senyor és plena de gestos de misericòrdia: perdona els pecats al paralític que despengen a la seva llitera des del sostre de la casa on era,[20] ressuscita i lliura viu a la seva mare el fill únic de la vídua de Naïm,[21] alimenta miraculosament les multituds que el segueixen, perquè no flaquegin.[22] «El que movia Jesús en totes les circumstàncies no era sinó la misericòrdia, amb la qual llegia el cor dels seus interlocutors i responia a les seves necessitats més reals».[23]

Aquest amor incondicional del Senyor arriba a la seva màxima expressió en la seva Passió. Allà tot és perdó als homes, paciència davant dels nostres pecats, paraules sense cap regust d'amargor. Clavat a la

fusta, es commou davant de la confessió sincera d'un lladre —«i nosaltres la sofrim justament, perquè rebem el que mereixen els nostres actes»— que immediatament li demana: «Jesús, recorda't de mi quan arribis al teu Regne» (*Lc 23,41-42*). Es tracta d'una “instantània” perfecta de la misericòrdia: Jesús acull la petició d'aquell home necessitat d'afecte, que reconeix amb senzillesa el mal a la seva vida; el perdona, i li obre la porta d'entrada al cel: «T'ho asseguro: avui seràs amb mi al paradís» (*Lc 23,43*). La resposta del Senyor ens mostra que havia estat esperant aquell moment, com l'espera per a cadascun de nosaltres una vegada, moltes vegades. «Jesús acollia amb bondat els pecadors. Si pensem de manera humana, el pecador seria un enemic de Jesús, un enemic de Déu, però Ell s'hi apropava amb bondat, els estimava i els canviava el cor».[24]

Al peu de la creu hi havia la
santíssima Mare de Déu. Confiats en
la seva intercessió, ens podem dirigir
a Déu amb sant Josepmaria que,
seguint una inspiració divina, resava:
*«Adeamus cum fiducia ad thronum
gloriae ut misericordiam
consequamur»*,^[25] anem
confiadament al tron de la glòria per
obtenir misericòrdia.

Francisco Varo

.....

[1] Francesc, Bula *Misericordiae
vultus* (11-IV-2015), 1.

[2] Cf. *Jn* 14,27.

[3] Francesc, Homilia, 7-IV-2013. Cf.
Gn 3,9.

[4] Cf. *Gn* 3,14-21.

[5] Cf. *Gn* 3,24.

[6] Una expressió gairebé idèntica es repeteix en diversos llocs de la Sagrada Escriptura, especialment en els salms 86(85),15 i 103(102), 8.

[7] Així, per exemple a Ex 13,2: «Consagra'm d'entre els israelites tot primogènit, les primícies del si matern (*réjem*), sigui home o bèstia, perquè és meu».

[8] Francesc, Audiència, 13-I-2016.

[9] Cf. Rm 11,29.

[10] Francesc, Audiència, 13-I-2016.

[11] Francesc, Discurs, 18-X-2014.

[12] Sant Josepmaria, *És Crist que passa*, 93.

[13] Sant Josepmaria, *Forja*, 192.

[14] Sant Agustí, *Confessions* X.23.33.

[15] Francesc, Audiència, 13-I-2016.

[16] Joseph Ratzinger, Homilia, Missa *pro eligendo pontifice*, 18-IV-2005.

[17] *Amics de Déu*, 216.

[18] Cf. *Lc* 10,33-35.

[19] Francesc, Homilia a Santa Marta, 22-X-2013.

[20] Cf. *Mc* 2,3-12.

[21] Cf. *Lc* 7,11-15.

[22] Cf. *Mt* 14,13-21; 15,32-39.

[23] Francesc, *Misericordiae vultus*, 8.

[24] Francesc, Audiència, 20-II-2016.

[25] Cf. *Hb* 4,16.

.....

opusdei.org/ca-es/article/la-
misericordia-en-la-sagrada-escriptura/
(14/03/2026)